

ДО

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Г.Н. Ас. Арабаджиев
м.н. 8.12.30/92 г.
15.12.92 г.

СТАНОВИЩЕ

на Парламентарната група на Предизборния съюз на БСП, БЛП,
ОПТ, ХЖД, ХРП, НЛП "Ст.Стамболов", СМС, ОБСМ, ОБСМ и Ера-3
по конституционно дело № 30/1992 г.

Уважаеми господа конституционни съдии,

Съгласно определение на Конституционния съд от 8.XII.92 г.
по конституционно дело № 30/1992 г. парламентарната ни група е
конституирана като заинтересована страна по делото и ни е дадена
възможност в 7-дневен срок да изразим становище. Делото е образува-
но по исканията на 51 народни представители и Главна прокуратура.

Иска се задължително тълкуване на конституционните раз-
поредби относно статута на Народното събрание и народните пред-
ставители след разпускане, съгласно чл.99, ал.5 от Конституцията,
правомощията и срока на служебното правителство и съставянето
на ново правителство.

По допустимостта на исканията

Исканията са допустими. Направени са от органи и лица,
посочени в чл.150, ал.1 от Конституцията. Направени са в писмена
форма и отговарят на изискванията по чл.16 и чл.17 от Закона за

конституционния съд и чл.17 и чл.18 от Правилника за организацията и дейността на конституционния съд.

Нямаме възражения срещу определението на Конституционния съд от 8 декември 1992 г. включително и за съединяване на двете искания на Главна прокуратура и на групата народни представители – в едно конституционно дело с оглед предмета на исканията.

**По задължителното тълкуване на
конституционните разпоредби**

А. Съвързани със съставянето на ново правителство

Съгласно чл.99, ал.1 от Конституцията съставянето на нов кабинет се възлага от президента на Републиката на кандидата за министър-председател, посочен от най-голямата по численост парламентарна група. Преценката за това отговаря ли кандидатът на изискванията на конституцията се прави от Народното събрание и от Конституционния съд, ако бъде сезиран за това по надлежния ред. Президентът няма право да откаже възлагането на кандидата за министър-председател да състави правителство освен ако не съществува конституционна пречка за това. При наличие на конституционна забрана за заемане на определена длъжност президентът също е длъжен да се съобрази за това и само на това основание има право да откаже да издаде указ. Съгласно чл.99, ал.4, когато кандидатът за министър-председател е успял в 7-дневен срок да състави Министерски съвет президентът е задължен да предложи на Народното събрание да избере кандидата за министър-председател. И в този случай президентът няма право да откаже издаването на указ, поради съображения за целесъобразност.

Конституцията не е посочила пред кого кандидатът за министър-председател следва да представи съставения от него проект за Министерски съвет. Нашето становище, че такова задължение той има към Народното събрание, което е единственият орган, имащ право да избере Министерски съвет. Като изхождаме от разпоредбата на чл.84, ал.4 от Конституцията следва, че предложение за избиране и освобождаване на Министерския съвет или за извършване на промени в него има право да прави само министър-председателят. Кандидатът за министър-председател не е задължен да представи състав на Министерския съвет на президента нито на Народното събрание, преди да бъде избран за министър-председател. За да бъде изпълнено изискването на чл.99, ал.4 на Конституцията, следва кандидатът за министър-председател в срока по ал.2 да декларира пред президента, че е готов с проектосъстава на Министерския съвет. Това задължава президента да издаде указ, с който да предложи на Народното събрание да гласува избора на кандидата за министър-председател. Едва след този избор кандидатът има задължение вече като министър-председател да предложи състава на Министерския съвет за обсъждане и избиране от Народното събрание. Разбира се, няма да е грешка нито нарушение на Конституцията ако кандидатът за министър-председател представи проектосъстава на МС на президента или на Народното събрание и преди своя избор, но това не е негово задължение, преди избирането му за министър-председател. Президентът на републиката няма право да откаже издаването на втория указ за това, че не е съгласен с предложената структура на МС или с някои от предложените кандидати за министри. Той дори няма право да откаже издаването на указа дори ако прецени, че някои от кандидатите за министри не отговарят на конституционните изисквания. Такова право на преценка има само Народното събрание. И първият, както вторият

указ на президента не следва да бъдат издавани само при наличие на конституционни пречки за избор на кандидата за министър-председател.

Ако Народното събрание не избере кандидата за министър-председател следва да се счита, че най-голямата парламентарна група не е успяла да състави правителство. Тогава съгласно чл.99, ал.2 на Конституцията това се възлага на втората по численост парламентарна група и на посочения от нея кандидат.

При избор на министър-председателя от Народното събрание Конституцията не е определила начина на гласуване – тайно или явно. Това е предоставено за решение на самия Парламент. И тайното, и явното гласуване са конституционни за избор на министър-председател. Конституцията не е предвидила реда и начина за избиране на МС. Нашето становище, че Министерският съвет представлява екип и трябва да се гласува едновременно за целия състав, предложен от министър-председателя. Тайно или явно ще бъде това гласуване решава Народното събрание. Конституцията не урежда въпроса, ако предложеният състав на МС не бъде избран следва ли да се счита, че мандатът на тази парламентарна група е приключил неуспешно. Не се предвижда нито възможност, нито забрана за предлагане на нов състав на МС от вече избрания министър-председател.

Горното неудобство би се избегнало, ако се допусне поименно гласуване за всеки от предложените кандидати за министри, което също така е възможно съгласно разпоредбите на Конституцията. Не е уреден и въпросът при неизбиране на каква част или на какъв процент от предложения МС се счита, че мандатът е приключил успешно или неуспешно.

Би следвало при невъзможност да се избере от НС на МС министър-председателят да подаде оставка така, както е задължен за това при хипотезата на чл.111, ал.3 от Конституцията.

Конституцията не предвижда срок за възлагане съставянето на МС от кандидата за министър-председател като се предполага добронамереност на участниците в консултациите, парламентарната група, имаща право да посочи кандидата за министър-председател и президента. Последният не може да откаже възлагането на мандата нито да бави неоправдано това.

Поддържаме тезата, че проектосъстава на МС следва да бъде представен на министър-председателя на Народното събрание. Има и обратна теза за представянето му от кандидата за министър-председател на президента. Тя крие много опасности. Президентът може да бъде обвинен в проява на субективизъм, липсва контрол на обществеността върху конституционността на неговата преценка, както и върху цялостната преценка дали възложеният мандат за съставяне на правителство е приключил успешно или не. Народните представители имат право да знаят състава и структурата на Министерския съвет, предлагани им от избрания вече министър-председател. Това им дава възможност да направят обективна преценка за подкрепа или не на тази кандидатура.

Когато се изчерпат възможностите по чл.99, ал.1 и 2 от Конституцията, съгласно чл.99, ал.3 президентът има право да направи избор между останалите парламентарни групи извън първите две за това на коя от тях да възложи мандата за съставяне на правителство. Тази преценка на президента е по целесъобразност, не зависи от числеността на парламентарната група, която предпочете. Би следвало той да се води само от предположението, че предпочетената от него парламентарна група има най-голям шанс да състави правителство.

Състава на 36-ото НС има три парламентарни групи и правото на президента да направи преценка за третата парламентарна група дали може или не може да състави правителство не може да бъде упражнено.

Президентът е задължен да възложи на третата парламентарна група съставянето на правителство независимо от преценката си дали тя има реални шансове да състави правителство.

С оглед на горното конституционните разпоредби дават възможност за отговор на поставените в искането въпроси, както следва.

Раздел първи, въпрос 1:

Съгласно чл.99, ал.3 от Конституцията президентът има право да прецени на коя от няколко парламентарни групи ще възложи да посочи кандидат за министър-председател. В своето решение той не е ограничен от числеността на тази парламентарна група или от други фактори. Когато извън първите две парламентарни групи в НС има още само една, президентът не може да откаже възлагането на мандат за съставяне на правителство, независимо от личното му убеждение, че тя не може да състави правителство.

Въпрос 2:

След подаване оставка от правителството, съставянето на ново правителство започва по реда на чл.99, ал.1 от Конституцията, независимо от условията, при които е било избрано. Времето, през което това правителство е съществувало е без значение.

Въпрос 3:

Ако кандидатът за министър-председател е избран, но не е избран предложеният от него състав на МС като цяло следва да се счита, че мандатът по съставяне на ново правителство е приключил неуспешно.

Ако за членовете на МС се гласува поименно и някои от предложените министри не бъдат избрани, няма конституционна пречка министър-председателят да предложи на мястото на неизбраните други кандидати.

Въпрос 4:

По чл.99, ал.4 от Конституцията "мандатът е приключил успешно", ако в 7-дневен срок от възлагането кандидатът за министър-председател декларира пред президента, че е съставил проект за МС. Конституцията не дава възможност след внасянето на предложението на министър-председателя в НС, но преди избора да прави поправки в състава или структурата на МС.

Раздел втори. За правомощията и срока на служебното правителство.

Ако и третата парламентарна група не може да предложи правителство, което да бъде избрано от Народното събрание, съгласно разпоредбата на чл.99, ал.5 от Конституцията президентът назначава служебно правителство, разпуска парламента и в 2-месечен срок насрочва нови парламентарни избори.

В Конституцията няма специални разпоредби за правомощията, срока и структурата на служебното правителство, както и за възможностите да подава оставка, да бъде освобождавано или да се правят промени в неговия състав.

Президентът няма задължение да води консултации с парламентарните групи за състава и структурата на служебното правителство. В тази връзка служебното правителство може да бъде еднопартийно, многопартийно, коалиционни и т.н., без да се иска съгласието на отделните партии. Необходимо е кандидатът за министър да е дал своето съгласие.

Президентът би могъл да назначи служебно правителство по структура и състав такова, което повтаря изцяло състава на правителството в оставка и по този начин да даде възможност едно правителство, на което парламентът е гласувал недоверие да продължава да управлява без парламентарен контрол и без възможност за подмятна до избора на ново правителство.

Най-важният въпрос в искането е свързан с прекратяване пълномощията на разпуснатото от президента Народно събрание. Кой е моментът, в който се прекратяват пълномощията на Народното събрание – денят на издаване указа на президента, деня на избора на новото Народно събрание, или деня на конституирането му като Народно събрание? Нашето становище сме изложили в отправеното до Вас искане. Считаме, че правомощията на Народното събрание се прекратяват с избора на ново събрание. Този извод следва от разпоредбата на чл.74 от Конституцията, която гласи, че НС е постоянно действащ законодателен орган и орган на парламентарен контрол. Следва от разпоредбата на чл.1 от Конституцията, че България е Република с парламентарно управление. Следва от волята на законодателя при уреждане правомощията на президента, вицепрезидента, МС след подаване на оставка или гласуване вот на недоверие. Във всички тези случаи те продължават да изпълняват своите функции до нов избор.

Съгласно чл.90, ал.1 от Конституцията народните представители имат право на питания до МС или отделните министри, без значение дали става дума за избран МС, МС в оставка или служебно правителство.

В чл.64, ал.2 от Конституцията се предвижда възможност за продължаване срока на пълномощията на НС след изтичане на 4-годишния срок, за който е избрано при наличие на определени обстоятелства. Нелогично е тогава преди изтичане на този срок при наличие на такива обстоятелства да се счита, че НС е с прекратени пълномощия и не може да бъде свикано.

С оглед на горното считаме, че поставените въпроси в този раздел имат следните отговори.

Въпрос 1:

Пълномощията на разпуснатото от президента НС се прекратяват с избирането на ново Народно събрание. Върху служебното правителство разпуснатото Народно събрание упражнява парламентарен контрол до избирането на ново Народно събрание.

Въпрос 2:

Служебното правителство следва да има всички правомощия по глава V от Конституцията. Народните представители имат право на контрол върху дейността на служебното правителство и на отделните министри в периода на разпускане на НС до конституиране на новоизбраното.

Въпрос 3:

Президентът има право да прави промени в състава на назначеното вече служебно правителство. В Конституцията не се съдържа забрана за това.

Въпрос 4:

С избирането на нов МС или назначаването на служебно правителство МС в оставка престава да изпълнява функциите си. Новото правителство и служебното правителство са равнопоставени от Конституцията по отношение на пълномощията им и последиците от техния избор или назначаване.

Раздел трети. По статута на Народното събрание.

Въпрос 1:

Периодът на разпускане на НС до избора на ново Народно събрание е период, в който НС не заседава. Няма конституционна пречка то да бъде свикано по реда, предвиден в чл.78 от Конституцията.

Въпрос 2:

Народните представители имат право да поставят питання до МС и министрите по реда на Конституцията и правилника и да получат отговор по тях в предвидените за това срокове.

Въпрос 3:

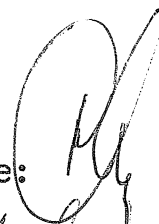
В периода на разпускане на НС народните представители имат всички права и задължения като такива.

- имат депутатски имунитет;
- времето, за разпускане се зачита за трудов стаж;
- получават трудово възнаграждения;
- могат да подадат оставка;
- не могат да заемат длъжности, които противоречат на статута им като народни представители,

Народното събрание следва задължително да бъде свикано в случаите на чл.64, ал.3, чл.84, т.т.9, 10 и 11, чл.85 и чл.100, ал.5 от Конституцията.

15 декември 1992 г.

С уважение:

/Марио Христов/